

Check Up

Provera

Wichtige historische Namen und Begriffe/ Važna istorijska imena i pojmovi:

- Erkläre sie in Stichworten.
- Objasni ih pomoću ključnih pojmoveva.

Preußen	
Russland	
St. Petersburg	
Zar Peter der Große	
<i>Spießrutenlauf</i>	
Bukowina	
Erzherzogin Maria Theresia	
Galizien	
Innviertel	
Kaiser Karl VI.	
König Friedrich II.	
Lodomerien	
Österreichischer Erbfolgekrieg	
Pragmatische Sanktion	
Grundbücher	
Heeresreform	
Schulreform	
Strafgesetzreform	
Verwaltungsreform	
Kaiser Joseph II.	
Kaiser Leopold II.	
Sprachenverordnung	
<i>Gewerbefreiheit</i>	
<i>Klappsarg</i>	
<i>Toleranzpatent</i>	
<i>Untertanenpatent</i>	
Lebensbedingungen	
<i>Schloss Schönbrunn</i>	
<i>Tiergarten</i>	

Zusammenfassung – „Absolutismus und Aufklärung“ (Mitte 17. Jh. bis Ende 18. Jh.) Sažetak – „Apsolutizam i prosvetiteljstvo“ (sredina 17. do kraja 18. veka)

INTERNATIONALES GESCHEHEN /
DOGAĐAJI U SVETU

1661.g.: Kralj Luj XIV preuzima vlast u Francuskoj (vlada do 1715.g.).

1688.g.: Kralj Jakob II biva proteran iz Engleske.

1689.g.: Engleski ustav („Deklaracija o pravima“) – podela vlasti između kralja i parlamenta (parlamentarna monarhija).

1701.g.: Početak španskog naslednog rata, borba za premoć u Evropi

1713.g.: Utrehtski mir: Austrijski Habzburgovci dobijaju značajna područja (npr. Napulj, Špansku Nizozemsku = današnju Belgiju) a njihova zemlja postaje velika sila.

Od 1700. do 1750.g.
Naučnim istraživanjem dolazi se do novih saznanja. Mnogo toga, u što se do tada nije sumnjalo, dolazio je sada u pitanje. Misli prosvetitelja, npr. Džona Loka ili Žan Žak Rusoa, postaju za krako vreme popularne. Monteskjeva podela vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku postaje osnova današnje moderne demokratije. Džon Lok je razradio državni model, koji je u suprotnosti sa voljom Božjom, u kojem postoji pravo na otpor protiv vladara. Vladari Rusije i Prusije usvajaju mnoge ideje prosvetitelja i počinju sa ozbiljnim reformama.

1756.g.: Savez Austrija – Francuska – Rusija; Početak sedmogodišnjeg rata

1763.g.: Sklapanjem mira završava se sedmogodišnji rat. Francuska gubi gotovo sve kolonije (Kanadu, Luisianu, Indiju ...) u korist Britanaca. Velika Britanija s tim prerasta u svetsku silu sa velikim uticajem.

ÖSTERREICHISCHE EREIGNISSE /
DOGAĐAJI U AUSTRIJI

1683.g.: Osmanlije opsedaju Beč (druga turska opsada Beča). Pomoćna vojska spašava Beč od pada; Proterivanje osmanlijske vojne sile.

1697.g.: Habsburgovci osvajaju velike delove Balkana (Mađarsku, Transilvaniju ...).

1700.g.: Smrt kralja Karla II („Carlos“) od Španije; Leopold I i Luj XIV polažu pravo na špansko nasledstvo.

1740–1745.g.: Smrt cara Karla VI; njegova kćerka Marija Terezija uspeva spasiti svoje nasledstvo – osim Šlezije. Nakon učvršćenja vlasti Marija Terezija preduzima mnogobrojne reforme (školska reforma, reforma uprave, reforma kaznenog zakona, reforma vojske).

1756.g.: Sedmogodišnji rat – Cilj Marije Terezije je ponovno osvajanje Šlezije.

1763.g.: Sklapanje mira – Šlezija konačno pripada Prusima.

1765.g.: Smrt cara Franje I Stefana – Josif II postaje car i suvladar.

1772.g.: Kraljevina Galicija i Lodomerija (dio Poljske) potpadaju pod vlast Habzburgovaca.

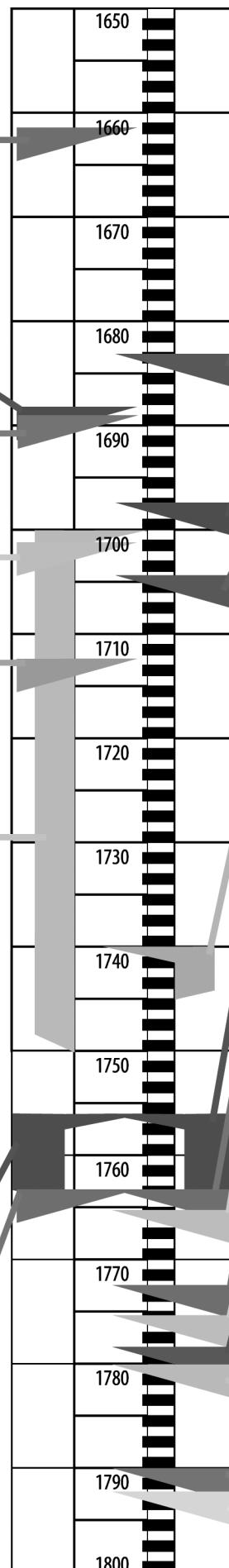
1775.g.: Osmansko carstvo ustupa Habzburškoj monarhiji Bukovinu (regija u južnoj Evropi, danas dio Rumunije i Ukrajine).

1778.g.: Inn-srez (Gornja Austrija) pada pod Habzburgovce.

1780.g.: Nakon smrti Marije Terezije počinje Josif II sa radikalnim reformama. Njegove novine pogađaju gotovo sva područja života (brigu o siromašnima, crkvu i religiju, društvo, upravu, privatni život). Mnoge njegove reforme nailaze na nerazumevanje i otpor. U Mađarskoj i Austrijskoj Nizozemskoj (= Belgiji) izbjiga otvorena pobuna.

1790.g.: Smrt cara Josifa II; njegov naslednik car Leopold II stavlja neke Josifove reforme van snage. Tako smiruje stanje i sprečava raspad Habzburške monarhije.

1792.g.: Smrt cara Leopolda II

RG1

Revolutionen und Gegenbewegungen Revolucije i kontrarevolucije

(Ende 18. Jh. bis Mitte 19. Jh.)

(kraj 18. do sredine 19. veka)

1. Die Entstehung der Vereinigten Staaten von Amerika

1. Nastanak Sjedinjenih Američkih Država

**Kolonien werden zu den United States of America („USA“) /
Kolonije postaju Sjedinjene Američke Države („SAD“)**

Stvaranje SAD kao demokratske zemlje bez kralja je u 18. veku bila velika senzacija. Do danas je SAD za mnoge ZEMLJA bezgraničnih mogućnosti.

Kolonisten und die indigene Bevölkerung („Indianer“) / Kolonijalisti i domoroci („Indijanci“)

**„Indianer“/„Indijanci“, Jamestown/Džejmstaun, Siedler/naseljenici –
Lakota/Lakota, Pueblo/Pueblo, Sioux/Sijuks**

Nakon Španaca, Francuza i Holanđana poslali su i Englezi svoje naseljenike na istočnu obalu Severne Amerike. Oni su osnovali 1607.g. koloniju Džejmstaun.

■ Život kolonista ili naseljenika: Svakodnevica je za Evropljane bila jako teška. Izuzetno jake zime i hladnoća, na koje došljaci iz Evrope nisu bili navikli, su ih dovodili do neizmoglosti. Mizerni prinosi na poljima, glad i bolesti odneli su dve trećine života. Ali na kraju su se postepeno navikavali na nove

klimatske uslove. U toku vremena sve je više Engleza dolazilo na teritoriju domorodačkog stanovništva (koje je od strane belaca nazvano „Indijancima“*) (► M-1, M-2).

■ Razlozi iseljavanja u Ameriku: Iseljenici su se nadali verskoj slobodi, ekonomskom uspehu i životu bez samovolje plemstva. Kod mnogih je želja za avanturizmom bila jedan razlog više.

* Indijanci sebe ne zovu Indijancima. U Kanadi sami sebe zovu „Prva nacija“ a u SAD „Izvorni Amerikanci“.

■ **Beschreibe den Alltag der Menschen in Nordamerika.
Opiši svakodnevnicu ljudi u Severnoj Americi.**

■ **Erläutere die Beweggründe der Auswanderer.
Pojasni razloge iseljenika za odlazak u Ameriku.**

**Der Freiheitskampf der englischen Siedler und die Gründung der USA /
Borba naseljenika za slobodu (Američki rat za nezavisnost) i stvaranje SAD**

**George Washington/Džordž Vašington, Gouverneur/guverner, Siebenjähriger Krieg/Sedmogodišnji rat,
USA/SAD, Verfassung/ustav – Boston Tea Party/Bostonska čajanka**

Do 1732.g. nastalo je 13 britanskih kolonija. Na čelu svake kolonije stajao je upravnik, imenovan od strane Velike Britanije („guverner“). Upravu su u najvećoj meri organizovale same kolonije (► M-3).

■ Koraci prema nezavisnosti: U Sedmogodišnjem ratu (1756.–1763.g.) su Britanci i Francuzi ratovali također i u Severnoj Americi. Kada su Britanci pokušali velike ratne troškove prebaciti na naseljenike, nastala je velika svađa, pa čak i pucnjava između vojnika i naseljenike. Na kraju su

se kolonije proglašile 1776.g. za nezavisne, što je dovelo do rata sa Engleskom (► M-4). Zahvaljujući francuskoj pomoći, rat su dobili kolonisti (1783.g.). Od kolonija je nastalo 13 nezavisnih republika. Svaka od njih je dobila svoj ustav.

■ Stvaranje SAD: 13 nezavisnih republika su 1789.g. ušle u državnu zajednicu (► M-5). Glavni grad je 1800.g. postao novoosnovani grad Vašington, koji je dobio ime po uspešnom generalu i prvom predsednikom SAD – Džordžu Vašingtonu (1789.–1797.g.).

■ **Beschreibe die Ereignisse bis zur Gründung der USA.
Opiši događaje do stvaranja SAD.**

**Kolonien werden zu den United States of America („USA“) /
Kolonije postaju Sjedinjene Američke Države („SAD“)**

Kolonien werden zu den United States of America („USA“) / Kolonijalisti i domoroci („Indijanci“)

- **Beschreibe den Alltag der Menschen in Nordamerika.**
- **Opiši svakodnevnicu ljudi u Severnoj Americi.**

- **Erläutere die Beweggründe der Auswanderer.**
- **Pojasni razloge iseljenika za odlazak u Ameriku.**

**Der Freiheitskampf der englischen Siedler und die Gründung der USA /
Borba naseljenika za slobodu (Američki rat za nezavisnost) i stvaranje SAD**

- **Beschreibe die Ereignisse bis zur Gründung der USA.**
- **Opiši događaje do stvaranja SAD.**

Im Schatten der Freiheit / U seni slobode

Afroamerikaner und indigene Völker („Indianer“) / Afroamerikanci i domorodački narodi („Indijanci“)

Afroamerikaner/Afroamerikanac, Baumwollplantagen/plantaže pamuka, Forts/utvrđenja, Inuit/Eskim, Nordstaaten/Severne države, Rassentrennung/rasna diskriminacija, Reservate/rezervati, Sezessionskrieg/Američki građanski rat, Südstaaten/Južne države

SAD su ubrzo postale DRŽAVA slobode, ali velike grupe naroda su ostale obespravljenе:

■ Afroamerikanci: U SAD se privreda razvijala, od područja do područja, veoma različito. Severno od Vašingtona nastali su važni industrijski gradovi, dok je tropski i vreli jug uglavnom bio pokriven ogromnim plantažama pamuka. Na ovim plantažama su hiljade, iz Afrike silom doteranih, robova obavljalici najveći deo teških poslova (► M-1). Narod je, posebno u severnim saveznim državama, bio protiv ropstva. Kao tema, ropstvo je dovelo do velikih političkih svada. Namera Južnih saveznih država da istupe iz SAD i osnuju novu saveznu državu dovela je na kraju do rata (Američki građanski rat 1861.–1865.g.). Ekonomski jače severne države su u ovom ratu pobedile i stavile ropstvo van zakona. Afroamerikancima je dozvoljeno pravo glasa (1870.g.). Ipak, u SAD su sve do 1960-tih godina postojale škole i prevozna sredstva posebno za „belce“ a posebno za

Afroamerikance („rasna diskriminacija“). Afroamerikanci i do danas dobijaju posao teže od belaca, brže ga gube nego belci, manje od belaca zarađuju ...

■ Domorodačko stanovništvo: Prvi doseljenici su, samo zahvaljujući domorocima, uspeli na početku da prežive duge i oštare zime. Prstanovnici Amerike zato nisu dobili zahvalnost – u protivnom. Sa brzim porastom stanovništva povećava se prodror belaca na zapad. Vojnici su sagradili utvrđenja za zaštitu naseljenika („utvrđenja“). Ratovima, ugovorima pa i prevarama je domorodačkom stanovništvu njegov životni prostor sve više smanjivan. Polovina od preostalih 2,5 miliona domorodaca živi danas u zatvorenim područjima („rezervatima“), koja su predviđena za „Izvorne Amerikance“. U 1970-im godinama pojedini domorodački narodi (npr. Inuiti/„Eskimi“) su uspeli od američke (SAD) vlade dobiti odštetu.

- Erläutere die Ursachen und Folgen der US-Politik für die Afroamerikaner.
- Pojasni uzroke i posledice američke (SAD) politike prema Afroamerikancima.

- Beschreibe das Schicksal der indigenen Bevölkerung.
- Opisni sudbinu domorodačkog stanovništva.